

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la:

Administrațiunea tipografiei archidieceșane, Sibiu, strada Măcelarilor 47,
și la expedițiunea de inserțiuni Haasenstejn & Vogler în Viena, Praga, Budapesta etc. etc.
Correspondențele sînt a se adresa la:
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 37.
Epistole nefrancate se refușă. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Desbaterea proiectului de lege despre impunerea limbei maghiare.

(După ȋiarul stenografic al dietei).

Sedința din 29 Aprilie 1879.

(Urmare).

Adolf Zay (Continuare): Onorată casă! Înainte de ce trec după acest prolog, cauzat prin particularitatea împregiurărilor noastre, la analiza a însuși proiectului de lege, care se află la ordinea ȋilei, dați-mi voie a face unele observări la stadiul seu de preparare. — Membrilor mai vechi ai onoratei case le va mai fi poate în memorie, că în anul 1868, când s'a creat al 38-lea articol al seu, legea pentru școlile populare, un bărbat, a lăpsesă astrăȋi. Eduard Zsedényi, a pretins în forma unei moțiuni: că, dacă nici decăt nu se poate aștepta cu pertractarea acelu proiect de lege până când se va pute pertracta de-odată și acela despre egala îndreptăȋire și autonomia confesiunilor, cel puțin să nu se aștearnă spre sancțiune aceia lege mai curēnd decăt aceasta. Atunci se ridică actualul ministru-president și declară cu toată hotărîrea, deși nu era de acord cu propunerea lui Zsedényi: că el o ține cu totul de încorect și trebuie să o reprobeze că legea pentru școlile populare, care taie așa afund în autonomia confesiunilor, nu s'a dat mai ântăiu reprezentanțelor și oficiilor acelor spre opinie. Atunci Coloman Tisza a calificat aceasta procedere de-adreptul de „kärhoztatandonak”; și ce s'a întemplat a cum? Au doară cabinetul Tisza a ascultat pe confesiuni, când s'a plănuit acest proiect de lege, care taie cu mult mai afund în autonomia lor? Nici decăt. Din contră ministrul instrucȋiei și durere și aceasta onorabilă casă a luat-o foarte în nume de rău, când unele

confesiuni au cutezat a se exprima asupra proiectului. Pardonam voit să ȋic, când s'a exprimat în contra lui; căci ce-a făcut el pentru aceia, cari s'au exprimat pentru, deși nu săscie, dar de sigur *ad audiendum verbum* nu ia citat. Când capul bisericei transilvane conf. aug. a așterut domnului ministru de instrucȋie, ca supremului conducătoru parlamentar al instrucȋiei, temerile și vederile contrare ale bisericei sale într'un memorandum, Escelența Sa deși a primit acest memorandum, s'a ferit însă, a l'așterne conform rugărei superintendului prea înaltului tron, precum a făcut-o cu memorandumul episcopilor slovaci, cari au pledat pentru proiect.

Motivul Escelenței Sale a fost fără îndoială: *ne audiat et altera pars!* Intr'adevăr, o procedere prea loială: a permite numai acelor glasuiri: cari vorbesc pentru intențiunile guvernului, ca să ajungă la cunoștința capului statului, ear promemoriile, prin cari am pute fi combătuți, ale arunca în corfa de hârtie!

Și ce a făcut comisiunea, a dat ea răgaz și ocaziune publicului și cu deosebire confesiunilor, pe cari în prima linie le privește, pentru a se pute exprima și pentru a da deslușiri despre împregiurările actuale? În ședința comisiunei ministrul instrucȋiei a spus-o verde: el pretinde, ca proiectul să se pertracteze încă înainte vacanțelor de Pasci, ca aceia, cari nu l'aproabă, să nu mai aibă răgaz ași manifesta opiniunea. (Ministrul instrucȋiei Tréfort: *Aceasta nu este așa!*). Mă provoc la membrii comisiunei, că domnul ministru a declarat în mod hotărît: că proiectul trebuie votat încă înainte vacanțelor de Pasci, „pentru ca”, reproducēnd modul loial de exprimare a domnului ministru, „pentru ca agitațiunile în contra proiectului de lege să nu iee dimensiuni și mai mari.” Comisiunea din parteși s'a apucat de lucru într'un suflet pentru a coresponde acestei dorințe, deși re-

ferentul ei declarase, că o amănare a consultărei ar fi foarte de dorit din motive obiective. Și cum pertractă comisiunea proiectul? Regulamentul casei ȋice: Preconsultarea proiectelor de lege are să se facă în ședințele comisiunei, cari pentru deputați nu sînt închise. Însă ce a făcut domnul ministru? Convingēndu-se în ședința primă a comisiunei, că în comisiune nu toți membrii sînt de părerea lui, el s'a rezolvit a da ocaziune acelor, cari aveau temeri și păreri contrare, a fi capacitați în camera caritatis. Astfel comisiunea a ȋinut în locul ședinței publice anunțate conform regulamentului casei, o conferență secretă în odaia ministrului și aci, ca și când lucrul ar ave cauză să se ferească de lumina ȋilei — proiectul fū desbătut cu aplicarea de motivări, cari s'a sfiit a se aduce înainte publicității.

În ședința următoare a comisiunei a venit cu *faits accomplis*, și așa puțin secret s'a făcut despre acest lucru, încăt încercānd spre exemplu domnii Csengery și Irányi o schimbare de idei, presidentul acestei a două ședințe publice a comisiunei Bela Grünwald le-a tăiat vorba cu declaraȋia, că preste aceste s'au trecut deja în conferența secretă, aici nu se mai tractează despre consultare, ci despre votare. — Aceasta este un cas de precedentă — în contra regulamentului casei — care la altă ocaziune și poate resbuna; la toată întemplarea a fost caracteristic pentru *bona fides* a preconsultărei.

Și acum onorată casă, care este cuprinsul esențial, care cade în cadrul desbaterei generale, a proiectului de lege de față? După părerea mea este acela: că limba maghiară conform alineei 1 a § 4 „prin aceasta” se face obiect de învățământ obligatoric și în toate școlile elementare. Pentru a face aceasta posibil, limba maghiară se va instrua în fie-care se-

minariu nemaghiar în atâtea oare, încăt fiitorul învățatoriu la școlile populare o va pute tracta nu numai gramaticește și metodicește, ci și-o va însuși în „grai și în scris.”

Pentru a se convinge despre ajungerea acestui grad, legea pretinde dela candidatul de învățatoriu un esamen în prezența și cu iniuriunța inspectorului de școală al statului așa încăt întregul rezultat al esamenului, întregul succes scientific din toate obiectele de esaminare se face pendent dela mulțămirea sau nemulțămirea inspectorului de școle cu cunoștințele candidatului din limba maghiară. Cu privire la aceia însă, cari au absolvat seminariul în periodul dela 1872 până la 1882, se rēnduesce un esamen supletoric. — Acesta este cuprinsul esențial al proiectului de lege.

Și pentru ce nu pot primi, față cu acest cuprins, proiectul de lege din cestiune nici chiar *in generali* ca basă la desbaterea specială?

Înainte de toate, fiindcă cuprinsul, intențiunea și măsura acestui proiect ignorează și vatēmă întreaga desvoltare istorică a statului unguresc, tot trecutul nostru și autonomia confesională isvorită din acest trecut. De când regele Stefan cel sfânt, întemeiitorul acestui stat, a dat fiului seu sfatul înțelept: „*unius linguae, uniusque moris regnum fragile et imbecille est*” și decānd regele Andreiu II a ȋis în anul 1222: „*hospites cujuscunque nationis secundum libertatem ab initio iis concessam teneatur*” — Ungaria și cu ea Transilvania au fost țara egalei îndreptăȋiri, în care nu se întreba: care limbă vorbesci și la care Dumnezeu te închini? Acest spirit de toleranță care forma otrăsătură de caracter esențială a statului vechiu unguresc, a trecut pe terenul confesional, când în școlul XVI au început diferențele confesionale. De-atunci încoaci era înscris pe stindardul neamului maghiar: libertatea re-

FOIȚA.

Aventurile

doctorului Van-der-Bader.

Din franțozesce de Evariste Carrance.
(28. urmare.)

XXI.

Cartea lui Michelet și Pistolul d-lui Anatol Bergerat.

(Urmare).

— Îți vei fi uitat domnule doctor; eu am fost asară în societatea d-lui Anatol Bergerat, prietenul meu, când... se întemplase scena neplăcută pe care o deplâng.

— Ah, îmi aduc aminte, domnule; nu era oare vorba de iodurile de methyllumonium și tetramyllumonium?

— Tocmai.

— Ei bine! ceea ce am susținut a sară, susțin și acum; eu singur sînt autorul acelei mari descoperiri.

— Tocmai aceasta dl Bergerat o contestă...

— Contesteze cât îi place, eu am doveȋile mele în laboratoriu meu din Leyden.

— Ei, dar constat-a și universitatea din Leyden descoperirile D-Tale?

— Ba nu, ȋice profesorul trăsărind; studii grave, acum îmi aduc aminte, m'au împedecat a le supune ecsamenului colegiului profesorilor... Eu am părăsit Leyden vr'o câte-va ȋile în urmă...

— Foarte bine, domnule; dar în timpul când te aflai în călătorii, un învățat francez dl Rabuteau a descoperit și el substanțele similare veninului curare, și lumea l-a aclamat pe dēnsul ca inventor.

— Nu este cu puțință!

— Ba este!

— Dar, ȋise învățatul întristat, eu voi sci aduce la valoare drepturile mele.

— E treaba D-Tale, respunse Robert închināndu-se.

— S'apoi? ... ȋise Van-der-Bader.

— Dar altă cauză mai neplăcută m'a făcut să vin la D-Ta.

— Nu Te înțeleg.

— D-Ta ai insultat pe prietenul meu, dl Bergerat.

— Îmi pare foarte...

Și eu am venit săȋi spun, continuă agentul, că prietenul meu, fiind cel ofensat, are prin urmare dreptul de-a hotărâ armele.

— Eartă-me domnule, ȋise doctorul uimit; eu sînt un sērman învățat, prea puțin dedat în lucruri de ale lumei, și eu nu cuprind destul de esact înțelesul cuvintelor ce tocmai îmi adresași.

— Cred că, D-Ta, domnule, nu vei refusa acest duel.

— Cum, de un duel e vorba? strigă doctorul.

— Da domnule!

— Ei, dar eu nu m'am bătut nici odată, ȋise doctorul cu naivitate. — Toate au un început.

Van-der-Bader se arăta indignat.

— Bine domnule, eartă-mă săȋi spun că, eu aflui propozițiunea D-Tale absurdă.

Cum, nu se mulțămesc cine-va de-a mă jefui?

— Ai ȋis un aspru cuvēnt!

— Aspru dar potrivit. Nu se mulțămesc cine-va cu a jefui pe un sērman scrutător, ci voiesce să l mai silească a îndrepta și o armă omoritoare în contra peptului unuia din confrății sei! Oh, asta e contrar tuturor legilor morale!

— Nu contestez, domnule, ȋise Robert, dar îți aduc aminte, că nu am venit aici să facem filosofie.

— D-Voastră n'aȋi fost în drept.

— Dl Anatol Bergerat a fost insultat de D-Ta, el Te va aștepta preste o oară pe câmpul dela Montredon.

— Oh! aceasta e prea mult! În acest moment, dl Ellermann intră în cameră.

Doctorul făcū un semn de bucurie.

— Mi s'a întemplat un lucru foarte curios, prietine, îi ȋise el cu vioiciune.

— Îl cunosc, respunse tinērul student, care părea obosit; însă acest domn, adause el adresāndu-se lui Robert, ar fi trebuit să se adreseze la mine, care sînt martorul D-Tale.

(Va urma)

ligiunei și autonomia confesională; pentru ele au luptat și au sângerat cei mai buni fii ai acestei țări. Cu deosebire însă Transilvania a fost renumită pentru autonomia și toleranța sa confesională. Ele sunt garantate în diploma leopoldină, în art. leg. 55 din 1790/1, pentru Ungaria chiar în pacea dela Sătmare din 1711, și în timpul cel mai nou pentru confesiunile transilvanene în § 14 al art. leg. 43 din 1868.

Cuprinsul esențial al acestei autonomii a fost acela: că organizațiunea scoalei după metoda și după planul de învățământ este o afacere internă autonomă a confesiunii pentru institutele de învățământ, care ea le susține din mijloace proprii.

Acum însă, on. casă, trebuie să declar cu toată hotărârea, că proiectul de lege de față vatămă prin dispozițiunile sale aceasta autonomie confesională și mai întâiu prin aceea, că prin octroarea unui obiect nou de învățământ, care nici decât nu încap în cadrul scoalei elementare, restornează întreg planul lor de învățământ. Cu deosebire însă prin aceea, că se dă inspectorului scolar cu privire la examenul și testimoniile de calificare ale candidaților de învățători o astfel de putere esorbitantă, încât întreg seminarul și întreg statul învățătorilor mai tineri este dat cu totul pe mâna lui. Privind însă aceasta dispoziție conform textului expres al § 6 numai seminariile confesionale nemaghiare, confesiunile maghiare — se înțelege — pot afirma cu sânge rece, că ele prin aceasta nu și ved periclitată autonomia lor. Dar, domnilor, dacă îndeobște voiți a conserva principiul autonomiei bisericești — el a fost pentru D-Voastră în anii cincideci singurul bastion al libertății față de absolutismul apăsătoriu, și poate că și în viitoru ei ar pute deveni pentru D-Voastră cel din urmă refugiu — atunci trebuie să respectați autonomia confesională, ori să tractați de selvguvernamentul maghiar, ori de cel german! Și închipuiți-vă numai omnipotența, dată prin acest proiect inspectorului de școală: se prezintă la examenul de maturitate în seminaru conferența profesorală și inspectorul de școală, candidatul răspunde din fie-care obiect după judecata conglăsuitoare a profesorului special și a colegiului profesoral și din limba maghiară prea excelent, domnul inspector de școală însă nu este mulțumit cu el și nimicesce votul profesorului special și al întregii comisii examinatorie nu numai cu privire la limba maghiară, ci cu privire la întreg rezultatul examenului. Nu este aceasta chiar o monstruositate?! Nu înseamnă această ași bate joc de autoritatea didactică a corpului profesoral confesional?! D-Voastră îmi spuneți, că aceasta ar fi simpla consecință a *jus supremæ inspectionis* și a ridicării la obiect obligatoric de învățământ. Bine, acum să întorcem sulita! Adevărat e, că matematica este în seminarul reformat dela Dobrițin un obiect obligatoric de învățământ și regele unguresc își exercită *jus supremæ inspectionis* al său prin inspectorul său scolar doar și asupra Dobriținului? Ce viscol de indignațiune și de mânie ar cutriera fie-care inimă calvinească, dacă inspectorului regesc de școală din Dobrițin i-ar plesni prin cap, a lua parte prin întrebări la examenul din matematică și față cu votul unanim aprobătoriu al colegiului profesoral ar declara *sub titulo* „drept de inspecțiune” și „obiect de învățământ obligatoric”: că candidatul nu pricepe nimic din matematică și întreg examenul său de maturitate nu plătesce nimica?! Eu sunt de părere, că Calvinii n'ar remonstra numai cu cuvinte în contra unei astfel de vată-

mări a autonomiei lor! — O altă vatămă a sferei confesionale de drept și a intereselor se găsește într'aceea, că o parte însemnată a acelor învățători, cari sunt deja în funcțiune, dar au absolvat seminarul numai dela 1872 încoaici, a se supune unui examen suplétoric din limba maghiară și dacă ei nu'l pot face — ear după aprierea suverană a inspectorului regesc de școală — s'nt a se dimisiona din oficiu. Conform art. leg. 38 din anul 1868 însă, învățătorii s'nt aplicați pe viața astfel, că un învățătoriu, care s'a dăruit pe baza art. leg. 38 din an. 1868 și nu s'a obligat la un examen suplétoric, dacă el nu depune sau nu poate depune un astfel de examen, trebuie prin urmare demisionat, cu toate aceste ar avea dreptul a pretinde școala sa. Patronul confesional al școalei astfel ar fi datoriu a plăti și mai departe lea învățătorului demisionat, prin urmare el s'ar îndatora prin aceasta lege a face îndoite atâtea, cât face astăzi de bună voie pentru scopurile statului din posunariul său propriu! — De altcun nu este nici decât numai opiniunea mea, că în toate aceste se cuprinde o vatămă ne mai pomenită a selvguvernamentului confesional, ci eu s'nt în pozițiunea plăcută, a cita de martor clasic pe reprezentantul ministrului de culte și instrucțiune pe domnul consilier ministerial Carol Szász, care s'a exprimat în comisiune tocmai în înțelesul reprezentat prin mine și a numit omnipotența inspectorului regesc de școală o vatămă grea a autonomiei confesionale. — Îmi diceți, domnilor: că învățătoriu, care nu voiesce sau nu poate învăța limba maghiară și-a pierdut prin aceasta dreptul la oficiu și la lea. Da de când un drept privat dobândit se poate face ilusoric prin o lege posterioară? Și aci doar nu e vorba de o vină, de voința ce ar lipsi, ci de lipsa posibilității de-a învăța. Pentru aceia, cari multe miluri nu aud giur împregiu nici un sunet maghiar și astfel trebuie să învețe curat numai după litera moartă a gramaticei — și de acestia s'nt partea cea mai mare a celor examinândi — le este imposibil prelângă diligența cea mai mare ași însuși gradul de cunoscință a limbei, care'l pretinde proiectul comisiei. Aceasta a accentuat-o și unii membri ai comisiei școlare d. e. Antonie Csengeri — și eu cred, că pe un bărbat ca Csengeri nu'l veți învinovați din cauza aceasta pentru intențiuni ilioale.

Permiteți-mi aici, unde am vorbit de libertatea bisericească, a accentua și un moment de libertate de cetățean: dacă aprobarea și existența învățătorului și în mod retroactiv a învățătorilor din 1872, atâră dela aprierea suverană a inspectorului regesc de școală, nu zace aci un mare pericol pentru libertatea de cetățean?! Nu este aci de temut, că aprobarea la examen va fi o răsburare fără privire la cunoscințe și talente?!

Cu toate aceste, on. casă, mă rog să nu mă țineți de un apărător necondiționat a autonomiei confesionale, — eu s'nt cu mult mai puțin, decât curatorul Reformaților. Din contră, când aș vedea, că autonomia confesională ar împedeca dezvoltarea culturii publice, atunci eu aș fi cel dintâiu, care aș dice: „*salus reipublicæ suprema lex esto!*” și care aș pretinde, că autonomia confesională să repășească cu un pas. Așa dară, dacă m'aș pute convinge, că proiectul de lege de față este necesar și salutar în interesul culturii publice și a dezvoltării culturale în patria noastră, considerațiuni la autonomia confesională nici când nu m'ar pute ține dela primirea lui. Însă eu s'nt chiar de contrariul convins: eu prin acest proiect de lege ved nu numai garantate și favorisate cultura poporală și interesele bine pre-

cugetate ale statului, ci chiar periclitare și păgubite.

Eu țin proiectul de lege de față dar chiar și din punct de vedere pedagogic greșit și păgubitor, (*ministrul instrucțiunii Trefort*: „*Aceasta nu stă!*”). Ved că onorabilul domn ministru al instrucțiunii are mari îndoieli despre aceasta. (*Ilaritate*). Binevoiască însă a avea grația de-a asculta cu indulgență la cele ce pot eu cita din mintea mea debilă de laic, și apoi mă voi bucura foarte, dacă voi fi combătut în mod obiectiv din partea D-sale. (*Să auzim! Să auzim!*).

On. casă! Proiectul de lege de față pretinde, că nu numai precum dispune art. leg. 38 din 1868, limba maghiară să fie obiect obligatoric de învățământ în școalele populare superioare, în școalele cetățenesci și industriale, în gimnasii și în școale reale, ci estinde aceasta silă de învățământ și de limbă și asupra școalei elementare. Așadară aici nu e vorba despre introducerea în deobște a instrucțiunii limbei maghiare precum se afirmă mereu din parte contrară, nu știu din superficialitate sau din ilioalitate — căci aceasta este introdusă conform art. leg. 38 din 1868 în toate institutele de învățământ pedagogicesce apte — aici e vorba de estinderea acestei dispozițiuni asupra celor mai primitive institute de învățământ, asupra școalelor elementare.

Permiteți-mi a distinge aici între școale elementare sătesci și orașenesci. Celor dintâiu, școalelor sătesci, le stă la dispoziție conform relațiilor economice ale țărânului un timp de învățământ pe an de 6 luni cu 15—20 oare. Aceasta este cea mai mare măsură a timpului de învățământ, ce se poate ajunge în pracă la școalele sătesci și și corespunde §§ 11, 52 și 53 din art leg. 38 din 1868. Acum mă rog a vă închipui, câte trebuie învățate în decursul celor 6 luni din an și cu circa 15 oare pe săptămână, — cari încă se mai devalvează prin aceea, că fiul de țeran uită peste vară $\frac{3}{4}$ din aceea ce a învățat peste iarnă. Aci trebuiesc însușite cele mai elementare trebuințe ale culturii omenesci: cetirea, scrierea, calculul, ceva din istoria naturală, ceva din istoria patriei etc.

Conform celei mai hotărâte opinii a pedagogilor de specialitate, opiniune care a aflat expresie și în comisiunea școlară, se poate dovedi succesul dorit în acest scurt timp la obiectele de învățământ introduse până acum numai pre lângă o în acordare mare a puterilor, precând, dacă s'ar mai introduce un obiect foarte greu și cu totul străin chiemărei școalei elementare, este imposibil ați cugeta, că s'ar pute ajunge oare care succes în timpul disponibil și cu puterile instructive de până acum, și atât cu privire la obiectele de instrucțiune de până acum cât și la cel nou. Față de aceste împregiurări după convingerea mea rezultatele culturale s'ar pune prin obiectul nou de învățământ la nemaghiari în întrebare, pre când școlarii sătesci nemaghiari totuși n'ar învăța în școala poporală limba maghiară. Aceasta nu este nici decât învențiunea mea și între colegii mei deputați nu stau singur cu aceasta convingere: Bela Grünwald, Ant. Csengeri, Ant. Poor și contele Aurel Desseffy au exprimat aceași părere în comisiunea școlară. Ea nu este prin urmare, prea onorabile domnule ministru al instrucțiunii un cuvânt deșert, ci o părere bine precugetată a unor oameni de specialitate. Dacă este adevărat, că timpul și încă măsimumul timpului, care se poate întruibuia la sate pentru instrucțiune, nu mai poate suferi introducerea unui obiect de învățământ nou fără de-a periclita cele mai primitive elemente a le culturii omenesci, cum mai pu-

teți D-Voastră pretinde, ca să se mai introducă un obiect de învățământ nou, despre care recunoașteți de la început, că nu veți avea vre-un succes; să pretindeți, ca pentru un experiment pentru un fantom, nemaghiarii să aducă drept jertfă posibilul grad al acelei culture primitive, care face pe om om?! Cu drept cuvânt s'ar pute crede, că ar fi cu atât mai mult în interesul statului — și așa cum îl înțelegeți chiar D-Voastră —, ca și cultura primitivă se străbăta până jos în poporațiune, decât ca o parte așemnată a ei, precum s'nt nemaghiarii, se întrebuințeze cel mai mult timp de învățământ al școalei elementare pentru ași însuși unele fărămituri amărite din o limbă, pe care țeranii simpli nici cutezanța nici ocaziunea nu o au pentru a o aplica nici în scris nici în graiu (*mişcare; să auzim, să auzim!*) — D-Voastră domnilor, îmi veți reflecta dacă stă aceasta, stă conform cunostiințelor mele proprii numai pentru școalele sătesci, nu însă și pentru școalele elementare orașenesci. Mai înainte de toate, trebuie să vedem, a nu scăpa din vedere, că școalele orașenesci s'nt așa de puține față de numărul mare al școalelor sătesci, încât ar trebui să se formuleze lege, pentru cele din urmă, ca regulă, și nu pentru cele dintâiu, ca excepțiune. Să concedem, că în școalele elementare orașenesci timpul ar fi de ajuns pentru a pute primi un nou obiect de învățământ, și abstragem chiar și de la aceea, că obiectul pedagogicesc nu corespunde chiemărei și capabilității școalei elementare — ce scop plausibil are a încărcă în cetate cu această sarcină deja școala elementară?! Școala elementară în cetate nu este încă un întreg isprăvit, că nu există în cetate un om, care ar cerceta numai școala elementară și nu și școala orașenească, industrială și mediă. În toate aceste institute limba maghiară este introdusă conform art. leg. 38 din anul 1868, așa încât el are din greu ocaziune a o învăța pentru trebuințele sale. Pentru ce dar se încărcăm cu ea deja vârsta nematură a copilului și școala elementară, care după judecata unanimă a pedagogilor nu este creată pentru scopul a învăța limbi! Voiesc și de astădată a mă provoca la capacitate din aceasta casă. Deputații Ant. Csengeri și Ant. Poor au declarat cu toată hotărârea în comisiunea școlară: este foarte de temut, că acest proiect de lege va periclita rezultatele de până aci, la chiar chiemarea școalei elementare la nemaghiari fiind conform art. leg. 38 din 1868 chiemarea statului a îngrijii în școalele populare pentru instrucțiunea poporală și nu pentru răspândirea limbei maghiare. Ant. Poor mai adause, că nu poate fi chiemarea parlamentului unguresc a periclita succesele școalelor populare din cauza unor aspirațiuni ilusorice.

Aceste s'nt on. casă, reflectările mele pedagogice în contra proiectului de lege; permiteți-mi în sfârșit a desfășura cum stă proiectul față cu rațiunea de stat unguresc. — Aci s'nt necesitate a întreba înainte de toate: este aceasta lege, care precum am dovedit păgubescă așa tare instrucțiunea poporală a cetățenilor nemaghiari, este ea într'adevăr necesară din punctul de vedere al „statului unguresc,” ce'l accentuați d-voastră așa mult? Nici decât. Căci în starea actuală a legislației noastre instrucțiunea limbei maghiare se începe deja în școalele populare superioare, astfel ca cel mult în două decenii toți, cari aspirează la un grad de cultură mai înalt și intenționează a conlucra activ în oare-care reprezentanță, în oare care oficiu la viața

statului, vor sci limba maghiară. Straturile de jos ale poporațiunei, aceea cari cercetează numai scoala elementară, țăranii simpli și țălerii, dacă nu sunt Maghiari, n'au lipsă după starea actuală a legislativei a pricepe limba maghiară, fiind că oficiile administrative și tribunalele care vin în contact cu poporul simplu, sânt obligate după lege a vorbi cu poporul în limba sa maternă. Neavând dar straturile de jos ale poporațiunei lipsă de cunoștința limbei maghiare și multe regiuni nici nu o pot folosi în viața practică și în comunicațiunea țălnică, cum se poate răspunde faptul a'i silii la ceva, ce pentru ei n'are nici o valoare practică, le amărește însă timpul pentru cultura cea mai primitivă, care face pe om om?! Dacă vom pretinde noi dela ei aceasta, atunci mintea sănătoasă a acestor oameni va ăice: că pentru un stat, care pentru un fantom pretinde drept jertfă comoara lor cea mai scumpă, singura rază a cultului omenesc — ei nu se vor pute încălzi mult. Și eu sânt de părere, că simțimentul amar, ce ar rezulta din aceasta înțelepciune nu va aduce statului unguresc fructe dulci, statului acela, care față cu situațiunea critică de astăzi a lumii este mai mult ca ori și când avisat la aceea, a se însănătoși, întări și consolida înăuntru și a suscita în fie-care din cetățenii săi conștiința, că în legile și în instituțiunile statului, în intențiunile și dispozițiunile guvernului și interesele sale și condițiunile fundamentale ale dezvoltării sale își află garanțiile sale. Căci conștiința aceasta și numai aceasta e cea mai puternică legătură a statului mai puternică și mai salutară ca ori-ce uniformare limbistică. Nu denegați în interesul D-Voastre însuși, această conștiință, această liniștire aceluia, care până acum cu fidelitate au ținut la statul acesta și ar dori și ar pute să fie pe viitor spriginul său sigur!

Nu este nimic nou, nimic ne mai pomenit, ce eu cor dela D-Voastră; pretensiunea mea este cu totul în spiritul acelor legi fundamentale, pe care statul unguresc în deceniul trecut s'a întinerit și înalt. Aduceți-vă numai aminte de spiritul adevărat liberal și uman, ce domina în dieta din 1861! Aduceți-vă aminte de acele rezoluțiuni, cari le-a prezentat comisiunea dietei din 1868, emisă pentru regularea cestiunei de naționalități! Mie îmi vine să cred, că D-Voastră astăzi în țara împlinirii aveți o memorie slabă pentru aceea ce ați făgăduit în țara făgăduinței. Dați-mi deci voie a veni într'ajutoriu memoriei D-Voastre! Aceasta comisiune de naționalități a subșternut dietei următoarea rezoluțiune, ce s'a primit cu unanimitate: „Fiecare neam al acestei țări, așa dară cel maghiar, cel slav, cel român, cel nemțesc, sârbesc, rutenesc etc. poate susține cu deplină libertate pretensiunile sale naționale egal îndreptățite în marginile unității politice a țării pe baza libertății individuale și corporative fără ori-care altă mărginire.“ Ministrul-president actual însă, Coloman Tisza, a aflat de bine a aduce încă în ședința penultimă a dietei din 1861, în 21 August, următoarea rezoluțiune, unanim primită: dieta declară, că ea ține drept cele dintâi și cele mai însemnate agende ale dietei, chemate la legislațiune, satisfacerea ori-cărora pretensiuni a fie-cărei naționalități în aceasta țară, ce nu sânt inconvenabile cu integritatea politică și teritorială a țării.“ — Și în adevărse și părea ca și când ar fi existat voința, de-a împlini onest și fără de nici o *reservatio mentalis* făgăduința aceasta de atunci prin art. leg. 44 din 1868. Rechemăți spiritul celui art. leg.

44 în memoria D-Voastre, în conștiința D-Voastre, precugetați înșivă încă odată cu sinceritate, examinați alinea 2 a introducerii fundamentale, ba sacramentale a art. leg. 44 din 1868 după cuvânt, înțeles și voință, și veți trebui să recunoașteți, că noi cetățenii nemaghiari ai statului unguresc n'avem numai dreptul natural, ci și cel deplin legal, a desvolta neîmpedecați cultura noastră națională, până când ea nu colidează cu unitatea statului și cu interesele sale de administrație cele mai înalte. Acum eu întreb însă, este ceva incompatibil cumva cu unitatea statului, dacă nemaghiarii fac pretensiunea modestă: ca prin proiectul de lege din cestiune se nu se primejduiască și împedece întregul rezultat de până acum, ba chiar întreaga chemare a scoalelor populare.?!

În spiritul concluderilor din 1861 și al legilor din 1868 de sigur nu! acesta însă este spiritul care a întemeiat din nou statul unguresc. Nu sguđuți înșivă colonnele pe care ați ridicat din nou acest stat înainte abia cu 3 lustre și fie-vă spre învățătură ce a scris un învățătoriu al dreptului de stat, care și în această casă are o autoritate înaltă, în tomul 3 al opulii său renumit „Lehre vom modernen Staat“ despre rațiunea de stat ungurescă: „O politică unilaterală-națională în Ungaria rămâne neadeverată și stricăcioasă.“

Și acum permiteți-mi a reflecta în grabă la unele obiectări care mi le-ați citat D-Voastră ca motive demolitoare. Instrucțiunea limbei maghiare nu se va introduce îndată în scoalele populare, ci numai treptat — ăiceți D-Voastră. Concedând, cu toate acestea, toți aceia, cari au absolvat seminarul dela 1872 încoaci, sânt deobligați în întelesul proiectului a depune în termen de 4 ani un examen supletoric și a instrui îndată în scoalele lor limba maghiară, tot așa și aceia, cari au absolvat la 1872. Astfel limba maghiară va fi introdusă dela anul 1884 în a treia parte a tuturor scoalelor populare nemaghiare și în termen de 15 ani în toate.

Colegii maghiari au încercat a mă mângăia ăicându-mi: chiar 10, ba chiar 5 ani ar fi în viața statului unguresc o mare bucată de timp; cine ar sci ce s'ar pute întâmpla încă până atunci? Această mângăiere nu o pot accepta, ba eu declar de-adreptul de nepatriotic, dacă ei voiesc față cu legi întoarse a ne avisa la speranța mie foarte suspectă: preste scurt sau lung timp cu totul alți factori vor fi în țara aceasta normativi, care vor resturna astfel de legi stricăcioase și multe altele ce țin de ele.

De astfel de speranțe eu nu vosc să știu nimica; eu pretind, ca statul să facă numai astfel de legi, cari întăresc credința la vitalitatea sa și interesul la existența sa în fie-care cetățean! Astfel de legi, un astfel de stat, — și așa doresc să fie statul unguresc, — îl vor sci atunci și scuti în contra ori și cui.

Încă o altă mângăiere asemenea celui am audiat: legea adevărată că ar fi stricăcioasă și apăsătoare, ea însă ar rămâne numai pe hârtie. Aceasta o țin de o teorie primejdioasă chiar distructivă, că o lege să fie un lucru față cu care ar trebui să te mângăi cu speranța: că ar fi o născere moartă, că nu va intra nici când în viață, că vor fi mijloace și căi pentru a o elude. Eu sânt de părere, că este chemarea noastră a crea aici astfel de legi, cari nu poartă încă de la început în sine trebuința și menirea, a rămâne bălaur de hârtie — sau a fi eludată, ci numai astfel de legi, de a căror dreptate, salubritate și necesitate deplină sântem pătrunși în adâncul sufletului, acele în-

să nu este ertat a le lăsa numai scrise pe hârtie.

O astfel de mângăiere deci nu o pot primi, on. casă; totuși mă mângăie astăzi convingerea, că acest proiect de lege nu este faptă pe deplin conșcie a neamului maghiar, a cărui hărnicie și maritimie îmi stă mai presus de un astfel de prepus, ci opera regimului Tisza și a gardei sale corporale de neofiți. Eu mă mângăiu cu speranța, că neamul maghiar va fi capabil, a tracta după cuviință această oardă de neofiți, condus deja de instinctul susținerii proprii într'un timp nu prea îndepărtat va fi capabil și va avé voința a se întoarce în căile politice sale tradiționale treze, moderate și liberale.

Cu aceasta speranță mă voi năsuși a linișci și a mângăia pe conaționalii mei nelinisăciți, ba oțeliți prin acest proiect de lege; îi voi ruga a nu uita față cu nedreptatea prezentului chemarea noastră comună cu a neamului maghiar în viitoriu, îi voi ruga a nu lăsa să se recească pentru orbirea conducătorilor de astăzi ai statului acestuia iubirea către acest stat însuși.

Dați-mi voie a încheia cu dorința ca neamul maghiar, a cărui reprezentanți îi ved umblând pe căi fatale, să isbutească încă destul de timpuriu a se trezi din beția patriotismului forțat din ăilele aceste, a se întoarce la concepțiunea sa înțeleaptă de mai înainte a chemării sale publice și a forma statul unguresc, la ce el este merit, la asilul toleranței și legalității.

Eu nu primesc proiectul de lege; pentru urmările sale fatale însă vă fac responsabili pe D-Voastră, cari sânteti hotărâți dela început a-l vota.

(Va urma).

Revista politică.

Sibiu, în 30 Aprilie.

Proiectul de lege pentru împunerea limbei maghiare, primit de casa de jos s'a transpus casei magnaților și s'a pus acolo pe mână la ordinea ăilei. Căpii bisericei noastre ortodoxe, arhiepiscopul și cei doi episcopi sufragani au sosit la Budapesta pentru a lua parte la desbatere și ași face datorința.

În 17 Maiu n. senatul imperial austriac, a cărui mandat espăra în acest an, se va încheia în mod solemn prin un cuvânt de tron. Este lucru firesc, dacă partidele lucră din resputeri pentru nouele alegeri. Șirul activității l'a deschis acei 112 deputați, cari au votat în senatul imperial în contra politice de ocupațiune, prin publicarea unei „programe electorale.“ În acest program se accentuează, că reprezentanța poporului nu poate influența din cauza delegațiunilor după cuviință asupra celor mai însemnate cestiuni ale statului și pune astfel în vedere o organizațiune nouă a statului respective o restringere a cercului de activitate a delegațiunilor. „Pester Lloyd“ se mângăie despre aceste ăicând: „fără învoirea Ungariei nu se pot face schimbări esențiale la forma dualistică a statului.“

În politica esternă fac multă vorbă faimele despre o alianță turco-rusă. Foile oficiale se încearcă a lua ori-ce însemnătate acestor faime. Între altele o sciire din Constantinopole a „Politische Correspondenz“ spune, că misiunea lui Numik pașa la Livadia ar fi numai un act de curtoasie a Sultanului și un reflex al misiunii generale lui rusec Obrucief. „Între statorirea relațiunilor normale,“ ăice numitul organ oficios, „și o alianță formală este și astăzi aceeași distanță mare, care a fost imediat după pacea dela San-Stefano, căreia i-a urmat asemenea faime.

Principele Battenberg, noul principe al Bulgariei, va primi deputațiunea bulgărească, care are să-i comunice alegerea în Livadia. În primele ăile a lelui Iunie principele va sosi în Constantinopole pentru a se presenta Sultanului și a primi investitura; de aci va merge condus de principele Donducoff la Tirnova pentru a depune jurământul. După aceea principele Battenberg va primi din mâinile principelui Donducoff guvernul Bulgariei.

Varietăți.

* (Personalie). „Pester Lloyd“ de Duminecă scrie: Metropolitul gr. or. Miron Romanul, mai departe episcopul gr. or. al Caransebeșului Ioan Popasu și episcopul gr. or. al Aradului Ioan Mețian au sosit aici (în Budapesta) și au descălecat la hotelul „Jägerhorn.“

* (Necrolog). Dr. Nicolau Stoia, medic practic în Blaj, născut în Vestem la anul 1830, — după un morb greu și îndelungat în noaptea din 5 spre 6 Maiu a. c. s'a mutat la cele eterne, după ce s'a împărțit cu cele sante. Osemintele lui s'au aședat în cimiteriul de la biserica parochială greco-catolică de aici în 7 l. c. la 3 oare după ameați.

Fiei țărina ușoară!

* (Mulțămită publică). P. T. Domni acționari ai institutului de credit și economii „Albina“ întruniți în adunarea generală în anul acesta au binevoit a destina suma de fl. 100 pe sama „Reuniunii de cântări în Sibiu.“ Drept aceea subscrisul comitet se simte îndatorat a exprima amintiților p. t. domni și onorabilei direcțiune a institutului „Albina“ cea mai adâncă mulțămită pentru acest marinos și considerabil dar făcut Reuniunii noastre, care tocmai acum are a se lupta cu greutățile începutului. Din ședința comitetului provisoric al Reuniunii române de cântări în Sibiu ținută în 4 Maiu 1879.

Dr. Aurel Brote m. p.,
președinte.
Demetriu Comșa m. p.,
secretariu.

* (Bilete de călătorie pe calea ferată). În Sibiu se vor eda pentru călătoria din Sibiu la scaldă din Ocna și retur bilete cu valoare pe 24 oare. Edarea începe din 15 Maiu până în 28 Septemvre n. a. c.

Din 15 Maiu n. începând până la altă ocaziune se vor eda bilete 1) La stațiunea din Brașov pentru călătorii de aici către Sibiu și îndărpt; 2) La stațiunea din M. Oșorheiu și adevă de aici către Sighișoara, Mediaș, Ibașfalău Brașov. și retur.

Aceste bilete au valoare pe 5 ăile. La stațiunile mai mari pe linia orientală a călei ferate reg. ung. pentru scaldă din Előpatak (stațiunea Feldioara) se vor împărți bilete de scaldă din 15 Maiu până în 15 Septemvre n. cu prețul moderat de 33 1/3 % și cu valoare de 45 ăile.

* (Mersurile călei ferate). Ordinea nouă pentru mersurile trenurilor pe calea ferată orientală intră în viață din 15 Maiu n. si este puțin favorabilă pentru liniile laterale: Copșa mică-Sibiu și Cucerdea-Oșorheiu, pentru că pe aceste 2 linii laterale comunică pe ăi numai un tren micst (clasa I. II. III și IV) pe când pelinia principală: Oradia-Brașov comunică pe ăi 2 trenuri, unul pentru persoane (clasa I. II. III.) și unul micst (clasa I. II. III și IV). Trenul pentru persoane pleacă din Pesta la 6 oare 25 minute seara și ajunge în Oradia la 4 oare 21 minute dimineața, în Cluj la 9 oare 25 minute înainte de prânz, în Cucerdea la

12 oare 8 minute, în Teuș la 1 oară 17 minute după prânz, în Copșa-mică (Kis-Kapus) la 3 oare 19 minute, în Mediaș la 3 oare 39 minute, în Ibașfalău la 4 oare 22 minute, în Sighișoara la 5 oare după amiazi, în Homorod-Cohalm la 7 oare 7 minute și în Brașov la 9 oare 40 minute seara. Din Brașov către Oradea-mare-Pesta pleacă trenul de persoane la 4 oare 10 minute dimineața și ajunge în Homorod-Cohalm la 6 oare 38 minute dimineața, în Sighișoara la 8 oare 29 minute înainte de prânz; în Ibașfalău la 9 oare 18 minute, în Mediaș la 9 oare 53 minute, în Copșa-mică la 10 oare 11 minute înainte de prânz, în Teuș la 12 oare 3 minute la amiazi; în Cucerdea la 1 oară 31 minute, în Cluj la 4 oare 5 minute după amiazi, în Oradea-mare la 9 oare seara și în Pesta la 7 oare 55 minute dimineața.

Trenul micșt pleacă din Pesta la 7 oare 30 minute dimineața, ajunge în Oradea-mare la 4 oare 32 minute după amiazi, în Cluj la 11 oare 59 minute noaptea, în Cucerdea la 3 oare 35 minute dimineața, în Teuș la 5 oare 37 minute dimineața, în Copșa-mică la 8 oare 39 minute înainte de prânz, în Mediaș la 9 oare 51 minute, în Ibașfalău la 10 oare 45 minute, în Sighișoara la 11 oare 54 minute înainte de prânz, în Homorod-Cohalm la 2 oare 40 minute după amiazi, în Brașov la 6 oare seara.

Din Brașov către Oradea-mare-Pesta pleacă la 10 oare 10 minute înainte de amiazi, ajunge în Homorod-Cohalm la 1 oară 50 minute; în Sighișoara la 4 oare 41 minute după amiazi; în Ibașfalău la 6 oare 7 minute seara, în Mediaș la 7 oare 6 minute, în Copșa-mică la 7 oare 31 minute; în Teuș la 10 oare 10 minute seara; în Cucerdea la 12 oare 9 minute noaptea; în Cluj la 3 oare 48 minute dimineața; în Oradea-mare la 11 oare înainte de prânz și în Pesta la 8 oare 26 minute seara.

Pe linile laterale Sibiu și Mureș-Oșorhei comunică precum amintisem pe și numai trenul micșt și adecă:

Din Copșa-mică către Sibiu, după o așteptare de 3 oare pentru călătorii la Sibiu, pleacă trenul la 10 oare 40 minute înainte de prânz și ajunge în Sibiu la 12 oare 35 minute după amiazi.

Din Sibiu pleacă trenul la 6 oare 40 minute dimineața, ajunge la Copșa mică la 8 oare 30 minute înainte de prânz, aici se împreună cu trenul de persoane, care pleacă către Cluj-Oradea-mare-Pesta la 10 oare 27 minute înainte de prânz și cu trenul, care pleacă către Mediaș-Brașov la 9 oare 16 minute înainte de prânz.

Din Cucerdea pleacă trenul micșt către Mureș-Oșorhei la 2 oare după amiazi și ajunge în M. Oșorhei la 5 oare 8 min. după amiazi.

Din Mureș-Oșorhei pleacă la 8 oare 40 min. și ajunge în Cucerdea la 11 oare 50 minute înainte de prânz.

Pe linia laterală Teuș-Alba-Iulia (legătura cu calea ferată primă transilvană) pleacă trenul pentru persoane din Teuș la 1 oară 37 minute după amiazi; trenul micșt la 10 oare 48 minute sara. Cel dintâiu ajunge în Alba Iulia la 2 oare 9 minute după amiazi și cel din urmă la 11 oare și 30 minute noaptea.

Din Alba-Iulia către Teuș pleacă trenul pentru persoane la 11 oare 41 minute înainte de prânz, trenul micșt la 4 oare 40 minute dimineața și ajunge în Teuș cel dintâiu

la 12 oare 13 minute după amiazi, iar cel din urmă la 5 oare 52 minute dimineața.

* (Sinodul general evanghelic) s'a întrunit Joi în 8 Maiu n. în Sibiu și superintendentul a deschis sesiunile cu o desfășurare istorică despre nascerea și dezvoltarea intervalului.

* (Un imperiu cu 44 popoare). Englezul Lutham numără în un op apărut de curând următoarele popoare, cari locuiesc în Rusia: Ruși, Gomerani, Poloni, Armeni, Turci, Turmeni, Tătari, Lithuani, Tunguzi, Iacararygieni, Corsaci, Alenți, Tuțeni, Eschimoși, Grusieni, Persieni, Caraimeni, Mongoli, Nagaizi, Chiptachi, Bașchireni, Mesezeriaci, Teptiari, Chirghizi, Iacuți, Caracalpachi, Ugrii, Români, Ruteni, Tavusteni, Ugronzi, Finieni, Laplandieni, Tiganii, Grecii, Permiachi, Zirmiani, Voliachi, Modieni, Teremezi, Voguli, Ostiaci, Samoiezi și Lotisi. Toate aceste popoare și vorbesc limba lor, sau cel puțin idioamele lor.

* (Episcopi săraci). Cei mai săraci episcopi ai creștinismului sunt fără îndoială ai Nestorianilor din Mesopotamia, căci aceștia au un venit anual abia de 300 până la 350 franci. Din aceștia mai trebuie să dea și ceva patriarhului, al cărui venit anual este de 1500 franci. Din cauză însă că acești episcopi se nutresc numai cu plante, totuși es la cale cu acest venit. Patriarhul, a conchemat un consiliu de preoți și mireni, ca să se sfătuiască cu ei pentru îmbunătățirea stărei clerului înalt.

* (Dorința unui copil). Diarul „Tribüne“ din Berlin spune: „Fieca, de 12 ani a unui comerciant de-acă avea onomastica în 22 Martie. Copila, îngâmfață de aceasta, dete expresie simțimentelor sale prin o scrisoare adresată împăratului Wilhelm la onomastica lui. Părinții ei, cari nu sciau nimic despre aceasta, au fost foarte uimiți, fiind citată fîca lor înaintea comisariatului de coloare. Acesta întrebă pe copilă, de-a scris singură scrisoarea către împărat și ce intenție a avut. Copila afirmă și dîse: „De bucurie, că sînt născută în o țară cu împăratul nostru, pe care-l iubesc.“

Comisarul întrebă mai departe, că nu și poftesce nimic, ceea ce a negat copilă. Acela continuă: „Împăratul însă doresce ca să ceri ceva, — o haină nouă, sau altceva, spune-mi ce vrei?“ — „Așa dar aș dori ca împăratul să fie un doctor, să-mi pună un ochiu de sticlă.“ Copila adecă era oarbă de un ochiu. Dorința ei însă sub astfel de împregiurări poate că va fi împlinită.“

* (Un măcel de Evrei în Caucas). Noua Gazetă de Zürich primesce din Zugdidi (în Caucas) o corespondență cu data de 4 Aprilie, în care cetim descrierea următorului fapt: „Acum vr'o câteva zile, s'a petrecut în tîrgulețul caucasian Seceri o episolă sîngeroasă, care inspiră cu atât mai multă îngrigire, de oare-ce poate deveni preludiul unui măcel în masă. Causa a fost achitarea a șapte Evrei, cari fuseră trași în judecată pe temeiul absurdei acușățiuni că ar fi omorît un copil creștin, spre ași însuși sângele seu pentru serbătorile Pascilor. Cu toate declarațiunile pe deplin motivate ale medicului că copilul murise de moarte naturală și că micile vătămări găsite pe cadavru trebuiau să fie atribuite mușcăturilor de animale (cadavru fusese găsit în pădure), totuși superstițioasa poporațiune nu voi cu nici un chip să se lase de ideea, că talmudul ar prescrie Evreilor sugerea sîngelui creștinesc și astfel poporul întăritat exercită asupra celor achitați de justiție jude-

cata lui Lynch. „Cei șapte Evrei tocmai se întoarseră și se puseră la masa cu familiile lor spre a serba achitarea lor, când iacă se ivi o ceată de oameni armați, cari năvăliră cu o furie fanatică în casă și făcură un măcel teribil ad majorom Dei gloriam printre bieții oameni lipsiți de ori-ce apărare. Șase persoane rămaseră moarte pe loc; celelalte rănite unele mai greu altele mai ușor.“

* (Minuni extraordinare) s'au vădut de curând în New-Yorc. Așa ne spune „British Medical Journal“, că pre lângă gemenii din Carolina de Nord și privighitoarea (filomela) cu 2 capete s'a vădut acolo fata de rose, carea acum a moartă și carea în vîrstă de 18 ani a avut o greutate de 516 punți, adecă după măsurile noastre de mai înainte 5 măji și 16 punți. Copărșeul ei a fost de 6 1/2 urme în lățime. Afară de aceste s'au mai vădut în New-York „muște“, 2 pitici, un copil de 14 ani care era numai de 22 policari înalt și numai de 9 punți greu; apoi o copilă de 15 ani, carea cu haine cu tot debia avea o greutate de 3 3/4 punți. Capul copilului avea mărimea unui copil nou născut, capul copilei însă era încă și mai mic. Aceasta la nascerea ei debia a fost de 9 policari de mare și de 3/4 punți de grea.

Sciri ultime.

(După „S. d. T. B.“)

Viena, 12 Maiu n. „Polit. Corr.“ anunță din Ragusa: Spizza fu erluată în primire cu solemnitate. Trupele au intrat neajignite. În Cuttomare autoritățile austriace fură salutate de trimisul montenegrin, care a provocat poporul adunat a fi cu credință către noul domnitoriu (zivio). Deputațiunile populațiunei au exprimat simțimentele lor de bucurie și credința neclătită către împăratul.

Bursa de Viena

din 12 Mai n. 1879.

London	117 35
Argint	— —
Galbin	5 52
Napoleon d'aur (poli)	9 36

Economic.

Făgăraș, 2 Maiu n. Pro hectolitru: Grâu fl. 6—6.50; grâu secăreț fl. 5.50—5. 0; secară fl. 3.30—3.50 cucuruz fl. 3.10—3.25; ovăș fl. 2.20—2.25 orz —; mălaiu fl. 8—; Sămânță decănepă fl. 8—9; mazere fl. 7—7.50; linte fl. 10—; fasole fl. 4.50—5; pruneuscate fl. —; pro 100 chilo: Slănină fl. 60—75; sîmbur fl. 38—40; sîmbur de lumină fl. 58, unsore fl. 55—56; cîneapă fl. 40—45; sîmînță de in fl. 11—12; săpun fl. 58—; pro chilo carne de vită 38 cr. carne de vițel 35 cr.; carne de porc 40—44 cr. Ați a fost tîrgul foarte mare. Buacetele au fost în abundență în tîrg sîmînțurile de toamnă sînt foarte frumoase, pomii sînt toți înfloriți.

Estras din foaia oficială „Budapesti Közlöny.“

Licitațiuni: în 23 Iunie și 23 Iulie imob. lui Ioan Gazda în Sânt-Imre

(judec. cerc. Aiud); în 19 Iunie și 19 Iulie imob. lui Pavel Salmen în Amnaș; în 20 Iunie imob. lui Simeon Feierabend în Amnaș (trib. Sibiu); în 25 Maiu și 25 Iunie imob. lui Vasile Tolan în Széplac (judec. cerc. D. Szt. Martin); în 17 Iunie imob. lui Petru Konnerth în Băgaciu (trib. Ibașfalău); în 5 Iulie și 4 August imob. lui Carol Voll în Avrig (trib. Sibiu); în 15 Iunie și 15 Iulie imob. lui Gligor Russ din Cianul-mic (trib. Turda); în 3 Iulie și 21 August imob. Michail Csikudi și soți în Basid (trib. M. Văsărhely); în 3 Iulie și 3 August imob. lui Moise Petre în Haghis (judec. cerc. Sighișoara); în 20 Maiu și 20 Iunie imob. lui Nuțu Coltea în M. Kekes (judec. cerc. Nagybánya); în 19 Maiu imob. lui Andreiu Dani în Visa (judec. cerc. Gherla); în 17 Maiu imob. lui Michail Draveczky în Eradány (judec. cerc. Székelyhid); în 24 Maiu imob. lui Trezza Oncu în Tomeșdi (judec. cerc. Körösbánya); în 4 Iunie și 4 Iulie imob. lui Francisc Székely în Turda (trib.)

Nr. 49—1879.

1—3

EDICT.

Ioan Marină din Tilișca comitatului Sibiuului, de religiunea gr. or., carele de 6 ani a părăsit cu necredință pre legitima sa soție Ana născ. Iacob Hânsa tot din Tilișca, fără a se scî ubicațiunea lui; fiind asuprăi încaminat proces divorțial, este citat prin aceasta ca în termen de un an și o zi dela datul de față, să se prezenteze înaintea subsemnatului for matrimonial spre a se folosi de dreptul apărării; la din contră, procesul încaminat asuprăi se va decide în absența lui.

Scaunul protopresbiterial gr. or. al tractului Sibiuului I ca for matrimonial.

Sibiu în 19 Martie 1879.

Moise Toma m/p.,
adm. protop.

Nr. 59—1879.

1—3

EDICT.

Ioanăș I. Roman de religiunea gr. or. din comuna Săliște, comitatul Sibiuului, carele a părăsit de 4 ani cu necredință pre legitima sa soție Marina n. D. Martin tot din Săliște, fără a se scî ubicațiunea lui, fiind încaminat asuprăi proces matrimonial, se citează prin aceasta ca în termen de un an și o zi dela datul de față să se prezenteze înaintea subsemnatului for spre a se folosi de dreptul apărării; la din contră procesul matrimonial încaminat asuprăi se va decide în absența lui.

Scaunul protopresbiterial gr. or. al tractului Sibiuului I ca for matrimonial.

Sibiu în 19 Martie 1879.

Moise Toma m. p.
adm. protop.

UMRATH & COMP. în PRAGA,

fabrică de mașini agricole,

se recomandă prin specialitățile lor renumite prin o **executare foarte solidă, umblet ușor mare productivitate și treerat curat a**

mașinilor de treerat cu brațe și cu vîrtej

pentru 1 până 8 cai sau boi,

atât **locomobile** cât și **stabile**. Mai departe fabricăm noi în măriri diverse:

Ciururi de bucate, mașini pentru tăiat paie, mori pentru sdrobit etc. etc.

Cataloge ilustrate în limbile țerei grătuite și franco.

[14] 8